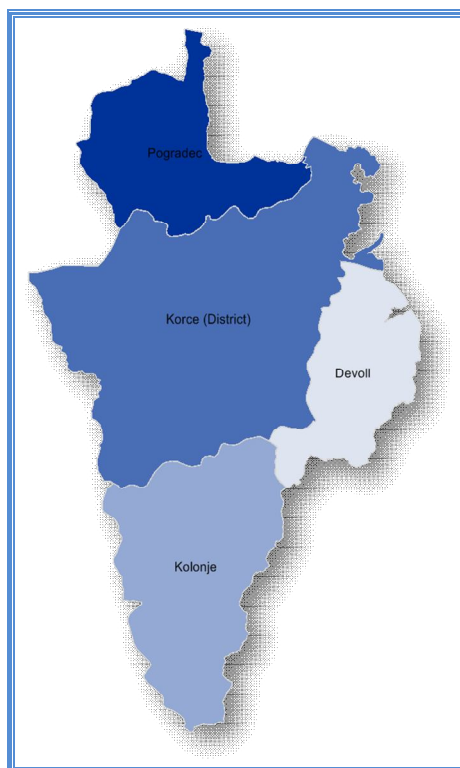

OBSERVATORI PËR TË DREJTAT E FËMIJËVE

Raport studimor “Analiza e treguesve të rinj që monitorojnë të drejtat e fëmijëve” për vitin 2012 - Qarkun Korçë

QARKU KORÇË
Eksperte Rajonale
Mariana Jorgji
Prill 2014

Lista e Shkurtimeve

DRSHS	– Drejtoria Rajonale e Shërbimit Social
DRSKSH	– Drejtoria Rajonale e Sigurimeve dhe Kujdesit Shëndetësor
DAR	– Drejtoria Arsimore Rajonale
DSHP	– Drejtoria e Shëndetit Publik
NJDF	– Njësia për të Drejtat e Fëmijëve
NJMF	– Njësia për Mbrojtjen e Fëmijëve
VKM	– Vendim i Këshillit të Ministrave
Observatori	- Observatori për të Drejtat e Fëmijëve
DPGJC	– Drejtoria e Përgjithshme e Gjendjes Civile
NE	– Ndhme Ekonomike
MMSR	– Ministria e Mirëqënies Sociale dhe Rinisë.
CU	– Cikli i ulët (klasat I-V)
UN	– United Nations (Kombet e Bashkuara)

I - Parathënie dhe falënderime

“Observatori për të drejtat e fëmijës” është një projekt i mbështetur nga UNICEF, i shtrirë në 12 qarqet e vendit, përfshirë edhe atë të Korçës. Ky projekt synon ngritjen e mekanizmave të monitorimit të të drejtave të fëmijëve nga niveli lokal në atë kombëtar nëpërmjet mbledhjes, përpunimit, analizimit dhe vlerësimit të të dhënave statistikore.

Synimi i Observatorit është përmirësimi i politikave lokale për fëmijë, në funksion të respektimit sa më të gjerë të të drejtave të tyre.

Në Korçë, Observatori tashme është një faktor i rëndësishëm në procesin e monitorimit të të drejtave të fëmijëve, por jo vetëm. Falë punës dhe angazhimit të cdo dite të Observatorit në Qarkun Korçë, është rritur ndërgjegjësimi lokal për të drejtat e fëmijëve lidhur me monitorimin nëpërmjet treguesve statistikore, të kombinuar me vlerësimin nëpërmjet pjesëmarrjes. Në këtë proces ndërgjegjësimi e bashkëpunimi, Observatori është vlerësuar jo vetëm si mjet për monitorimin e të drejtave të fëmijëve, por si një metodologji e cila mund të përdoret për monitorimin e politikave dhe strategjive të zhvillimit lokal në përgjithësi dhe integrimin e çështjeve që lidhen me të drejtat e fëmijëve në nivel lokale e rajonale.

Në punën e tij Observatori ka arritur të konsolidojë një bashkëpunim të ngushtë me të gjitha strukturat lokale dhe rajonale, OJF-të, shkollat, njësitë e qeverisjes vendore, komunitetin e nxënësve dhe prindërve, etj. Ky partneritet është i rëndësishëm, pasi secili nga partnerët e mësipërm ka një rol shume të pazëvendësueshëm në respektimin e të drejtave të fëmijëve në shkollë, familje dhe komunitet.

Për kontributin e dhënë në përmbushje të misionit dhe detyrës së Observatorit Korçë dhe në realizimin e këtij raporti analitik , nga pozicioni i ekspertës rajonale shkon një falënderim për bashkëpunimin në këtë proces për Drejtorët e institucioneve : DRSHSSH , DRSKSH,DSHP , DAR dhe NJMF,Drejtorja e Zyrës së Punës.

Një falënderim i veçantë nga ekspertja e observatorit Korçë shkon për stafin e Observatorit për të drejtat e fëmijëve në Tiranë përfaqësuar nga Znj. Elma Tërshana, Drejtore ekzekutive e Observatorit si dhe znj. Mina Mata,administratore kombëtare e të dhënave për fëmijët.

Ndihma dhe kontributi i tyre i vazhdueshëm ka qenë mjaft i rëndësishëm jo vetëm për përgatitjen e këtij raporti, por dhe në gjithë punën e Observatorit që nga fillimi. Në sajë të mbështetjes së tyre janë siguruar një sërë të dhënash dhe partneritetesh me strukturat qendrore në Tiranë, si dhe është bërë i mundur përdorimi i eksperiencave më të mira kombëtare dhe ndërkombëtare, eksperiencia të cilat është synuar të merren në konsideratë gjatë përgatitjes së këtij raporti.

II - Hyrja

Ky raport është produkt në vazhdim i punës së Observatorit Korçë për monitorimin e respektimit të të drejtave të fëmijëve në këtë qark. Qëllimi i studimit është vlerësimi i treguesve të rinj statistikore sipas listës së miratuar me VKM 267, datë 12.04.2012, që monitorojnë të drejtat e fëmijëve në kontekstin lokal dhe problematikat që hasen në prodhimin e tyre, për vitin 2012.

Raporti synon që të bëj prezente, nga njëra anë analizën krahasuese të treguesve të rinj me ato të Observatorit të prodhuar deri tani dhe nga ana tjetër problematikat që hasen për sigurimin e informacioneve sipas këtyre treguesve.

Ashtu si dhe raportet e mëparshme të Observatorit ky raport synon t'ju vijë në ndihmë NJDF në qark, NJMF dhe personave përgjegjës në njësitë vendore që për shkak të detyrimit ligjor janë tashmë të përfshirë direkt në mbledhjen e informacioneve sipas treguesve të rinj. Gjithashtu raporti do synojë të japë sugjerimet konkrete se si mund të zgjidhen problemet që dalin në terren gjatë këtij procesi.

Në fakt për qarkun Korçë, ashtu si dhe për qarqet e tjera të vendit, ka raporte periodike statistikore analitike lidhur me të drejtat e fëmijëve. Treguesit e mbledhur nga terreni, Observatori i përpunon ato në data base duke përdorur sistemin DevInfo, sistem ky i certifikuar nga UN dhe që përdoret duke shënuar njëkohësisht një standard të rëndësishëm për vendet që e përdorin atë. Gjithsesi Observatori në punën e tij synon edhe dhënien e kontributit lidhur me përdorimin e integruar të standardeve ndërkombëtare (siç është sistemi i mësipërm i monitorimit) me ato kombëtare (siç janë treguesit e rinj të miratuar me vendimet përkatëse dhe të dhënat statistikore të prodhuara nga strukturat lokale dhe rajonale) që monitorojnë të drejtat e fëmijëve në të gjitha nivelet.

Në fakt treguesit e përcaktuar lidhen me të drejtat e fëmijëve në përgjithësi, për rrjedhojë raporti do na japë këndvështrimin e përgjithshëm të situatës, pa iu referuar një kategorie të caktuar, brenda grupimit “fëmijë”.

Informacionet e përfshira në këtë raport vijnë nga institucionet lokale dhe rajonale (të dhënat statistikore), nga takime me grupe interesi si dhe nga takime e diskutime me ekspertë rajonalë sipas fushave të vlerësimit të treguesve.

Ashtu si dhe në raportet e mëparshme, edhe në këtë raport janë integruar të dhëna sasiore me informacione cilësore si dhe informacionet e marra direkt nga fëmijët, duke i ballafaquar ato me politikat dhe standardet kombëtare e lokale, si një qasje që jep mundësi për të vlerësuar progresin dhe çështjet kritike deri në nivel njësie vendore.

Duke qenë se ndër vite, mjaft struktura dhe organizata janë marrë me çështjen e të drejtave të fëmijëve, faza e parë e përgatitjes së raportit ishte konsultimi me këto dokumente të cilat kanë shërbyer si bazë analize, referimi dhe krahasimi.

Dokumentet e përdoruar kanë qenë ligje, VKM, raportet vjetore të Observatorit, strategji dhe politika rajonale, raporte të organizatave të tjera kombëtare dhe ndërkombëtare. Më shumë informacion rreth materialeve që Observatori Korçë u është referuar, i gjeni te Bibliografia.

Përgatitja e këtij raporti u bë nëpërmjet një procesi që në vetvete kishte 2 komponentë kryesor, të dhënat statistikore dhe informacionet e marra nga takimet dhe intervista me aktorë lokalë.

Takimet dhe intervistat u kryen në Bashkinë Korçë, me aktorë të cilët luajnë një rol të rëndësishëm në hartimin e plan-veprimeve për fëmijë.

U zhvilluan 4 takime me nxënës në Bashkinë Korçë (me nxënës të shkollave 9-vjeçare) si dhe një takim me nxënës të shkollave të mesme. Gjithashtu u kryen dhe vizita dhe vëshgime cilësore në ambientet e frekuentimit të ambienteve të ndryshme për fëmijë.

Gjithsej në takimet dhe intervistat morën pjesë 10 te rritur, 20 fëmijë nga Bashkia Korçë.

Informacionet e marra nga takimet janë pjesë e gjetjeve të këtij raporti. Disa nga çështjet në të cilat u fokusuan intervistat me fokus grupet ishin:

1. A keni diskutuar ndonjëherë për të drejtat e fëmijëve?
2. Si e vlerësoni të drejtën e fëmijëve për arsim në njësinë tuaj vendore?
3. Cilat janë problemet kryesore?
4. Sa cilësore janë shërbimet shëndetësore për fëmijët?
5. A dini raste të pamundësisë së familjeve për të ndjekur problemet shëndetësore të fëmijëve te tyre jashtë zonës?
6. A janë fëmijët pjesë e vendimmarrjes?
7. A vaksinohen rregullisht fëmijët dhe deri në çfarë niveli është shkalla e imunizimit?

Pavarësisht punës së bërë, raporti ka kufizimet e veta.

- Ai bëhet për treguesit e rinj, të cilët në disa raste janë ndryshe nga treguesit e prodhuar nga Observatori në bashkëpunim me strukturat lokale. Kjo krijon vështirësi në gjetjen e të gjitha të dhënave për përgatitjen e informacioneve të duhura.
- Të dhënat cilësore (narrative) kanë qenë të kufizuara, për shkak të mundësive të limituara të përfshirjes së fëmijëve dhe të rriturve në nivel qarku. Për rrjedhojë interpretimi i treguesve është e mundur të jetë më i gjerë se sa paraqet raporti.
- Duke qenë se formulari sipas ligjit të mësipërm i përgatitur synon monitorimin dhe vlerësimin për politik-bërjen në nivel kombëtar, treguesit janë deri në nivel qarku. Kjo bën që raporti të vlejë për krahasim në këtë nivel, pa dhënë mundësinë e evidentimit të situatës në nivel njësisht vendore (komuna dhe bashkitë përkatëse të Qarkut).

Gjithsesi ai do jetë një mënyrë e të parit të të drejtave të fëmijëve, krahasuar me punën e bërë nga Observatori deri tani. Gjithashtu përgatitja e tij bazuar në tregues të miratuar nga qeveria shqiptare është një bazë e mirë për të rritur bashkëpunimin mes Observatorit dhe Qarkut, si struktura përgjegjëse në nivel lokal për të mbledhur të dhënat dhe të vlerësojë realizimin e të drejtave të fëmijëve bazuar në këto tregues.

III - Analiza e situatës së të drejtave të fëmijëve bazuar në treguesit e parashikuar në ligj

1. Përshkrim i përgjithshëm i situatës së të drejtave të fëmijëve në nivel Qarku Qarku i Korçës shtrihet në pjesën Juglindore të Shqipërisë. Ky Qark kufizohet me Qarkun e Elbasanit, Republikën e Maqedonisë në Veri dhe Veri-Perëndim, me qarkun e Beratit në perëndim, me Republikën e Greqisë në lindje dhe me qarkun e Gjirokastrës në Jug. Sipërfaqja e qarkut është 3,697 km² dhe e ndarë në 6 Bashki dhe 31 Komuna. Qarku Korçë në vitin 2012 numëron 351.399 banorë¹ ndërsa numri i fëmijëve të moshës 0-18 vjeç është 84.588 banorë, numër i cili është në rritje krahasuar me vitet e mëparshme.

Popullsia dhe migrimi i brendshëm është i orientuar më shumë drejt zonave urbane gjë që ka çuar rritjen e popullsisë në këto zona dhe braktisjen e zonave rurale. Përqindja më e madhe e popullsisë merret me bujqësi, kurse pjesa tjetër merret me industri agro-ushqimore, tekstile, shërbime tregtare, ndërtim, artizanat, transport, turizëm, arsim, shëndetësi dhe një pjesë shërben në administratën publike.

Ndryshimet social-ekonomike që kanë ndodhur në dhjetëvjeçarin e fundit janë shoqëruar me problematika të reja shoqërore, të cilat kanë sjellë pasoja në koston shoqërore për individë të pambrojtur, për familjet e tyre dhe komunitete të ndryshme. Shoqëria përballet me dhunën, problemet e shëndetit mendor, rritjen e krimit, përdorimin e drogës dhe të pijeve alkoolike, prostitucionin, trafikimin e qenieve njerëzore, shfrytëzimin e fëmijëve dhe përfshirjen tyre në format e këqija të punës.

Pavarësisht punës së bërë nga të gjithë aktoret lokale dhe kombëtarë, fëmijët vazhdojnë të jenë një grup *pak i vlerësuar* dhe *përfaqësuar* kur vjen puna për respektimin e të drejtave të tyre. Mentaliteti mbetet një problem, që ndikon negativisht në konsiderimin e fëmijëve si partnerë brenda familjes dhe në komunitet.

Gjithashtu niveli ekonomik është një tjetër faktor që ndikon në fokusimin e pakët tek njohja dhe respektimi i të drejtave të fëmijëve. Problemet e jetesës nga njëra anë e bëjnë të vështirë vendosjen e një komunikimi të vazhdueshëm dhe funksional mes prindërve dhe fëmijëve, nga ana tjetër mundësitë e familjeve për të marrë në konsideratë nevojave e fëmijëve që lidhen me burime financiare janë të kufizuara.

Në përgjithësi fëmijët kanë vëmendje maksimale sidomos brenda familjes, por rruga e zgjedhur nuk është ajo e duhur. Përgjithësisht marrëdhëniet me fëmijët orientohen drejt komunikimit formal dhe të ftohtë/urdhërues, se sa njohja e tyre dhe nga ana e prindërve dhe familjes në tërësi.

Si pjesë e njësive vendore, lagjet nuk ofrojnë ambiente çlodhëse dhe argëtuese për fëmijët, duke bërë që ato të mos kenë mundësi jo vetëm të realizojnë dëshirat e moshës, por dhe të socializohen apo të shpenzojnë energjitë e tyre në mënyrë pozitive.

¹ Zyra e Përgjithshme e Gjendjes Civile, Ministria e Brendshme, 2013

2. Aksesi ndaj shërbimeve sociale të ofruara për të plotësuar nevojat dhe problemet e fëmijëve

Treguesit e monitoruar nga Observatori janë në një numër të konsiderueshëm dhe në vazhdimësi gjatë viteve të fundit². Gjithsesi me poshtë në raport do prezantohet situata e të drejtave të fëmijëve në qarkun e Korçës sipas treguesve të miratuar për monitorimin e të drejtave të fëmijëve në ligjin 10 347, datë 4.11.2011.

Siç u përmend më lart, tashmë monitorimi i të drejtave të fëmijëve është parashikuar në ligj, duke ngritur kështu edhe strukturat institucionale dhe mekanizmat për këtë qëllim³. Në këtë kuadër në qarkun e Korçës janë ngritur deri në nivel komune NJMF-të , gjithashtu është ngritur dhe NJDF, por këto kanë nevojë për ngritje kapacitetesh dhe duhet të jenë më bashkëpunuese me të gjitha strukturat dhe aktoret lokal në drejtim të monitorimit të të drejtave të fëmijëve⁴.

Analiza e treguesve do bëhet sipas 8 fushave kryesore si me poshtë.

- Ø Tregues demografike
- Ø Tregues të varfërisë monetare (varfëria absolute)
- Ø Tregues të përkujdesjes social
- Ø Tregues të shëndetit
- Ø Tregues të dhunës në familje, trafikimit, gjakmarrjes dhe mbrojtjes
- Ø Tregues të drejtësisë për të miturit
- Ø Tregues të punësimit të fëmijëve
- Ø Tregues të arsimimit të fëmijëve

Bazuar në këto tregues të grupuar, aksesi i fëmijëve në Korçë është si më poshtë.

Ø Tregues demografikë

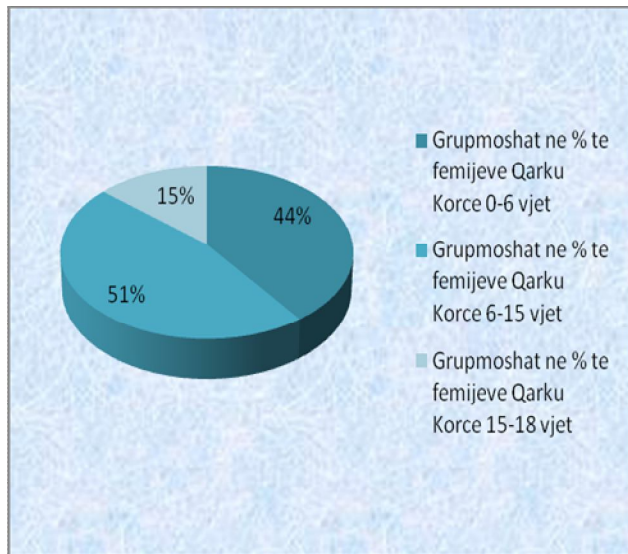
Për vitin 2012 në qarkun e Korçës numri i fëmijëve ishte 84.588⁵ gjithsej ose 24 % e popullsisë totale në qark (Sipas DPGJC Tiranë). I ndarë sipas grupmoshave numri i fëmijëve jepet në grafikun e mëposhtëm:

² Raportet vjetore, Observatori Tirane, 2008, 2009 dhe 2010

³ VKM 265, date 12.4.2012 “Për krijimin dhe funksionimin e mekanizmit të bashkërendimit të punës ndërmjet autoriteteve shtetërore, përgjegjëse për referimin e rasteve të fëmijëve në rrezik, si dhe mënyrën e procedimit të tij”.

⁴ VKM 266, date 12.4.2012 “Për bashkërendimin e veprimtarisë së mekanizmave në nivel qendror dhe vendor për çështje që lidhen me mbrojtjen e të drejtave të fëmijës”;

⁵ Drejtoria e Përgjithshme e Gjendjes Civile, Ministria e Brendshme Tirane, mars 2012;

Grafiku 1: Ndarja në grupmosha e popullsisë së Qarkut Korçë, viti 2012

Burimi : Dr. Përgj. Gjendjes Civile Tiranë

Janë 37.544 fëmijë gjithsej që i përkasin grupmoshës 0-6 vjeç, e shprehur në % ky numër zë rreth 44 % të numrit total të fëmijëve.

43.265 fëmijë i përkasin grupmoshës 6-15 vjeç, ose rreth 51 % e numrit total të fëmijëve.

Ndërsa grupmoshës 15-18 vjeç i përkasin 12.784 fëmijë, ose rreth 15 % të fëmijëve.

Nga grafiku duket qartë që gati gjysma e fëmijëve janë në arsimin e detyruar. Po ashtu fëmijët në arsimin parashkollor (kopshte) dhe në arsimin e mesëm janë në numër të konsiderueshëm.

Në fakt numri i fëmijëve i përdorur me sipër është marrë nga Drejtoria e përgjithshme e gjendjes civile (DPGJC) në Tiranë. Në nivel qarku numri i fëmijëve në total dhe sipas njësive vendore nuk rezulton si e dhënë pasi zyrat e gjendjes civile pranë njësive vendore nuk e kanë aktive atë pjese të sistemit që bën të mundur nxjerrjen e të dhënave nga regjistrat e popullsisë

Lidhur me numrin e familjeve për vitin 2012⁶, sipas të dhënave të DPGJC Tirane, qarku ynë në këtë vit ka të regjistruara 104.468 familje gjithsej, nga të cilat rrethi Korçë ka 59.413 familje, rrethi Kolonjë 5938 familje, rrethi Devoll 11.600 familje dhe rrethi Pogradec 27.517 familje.

Rreth 9670 familje me fëmijë janë mbështetur me NE në qarkun e Korçës për vitin 2012. Nuk ka të dhëna për ndarjen e familjeve sipas numrit të fëmijëve që kanë kategoritë brenda totalit të familjeve në NE (nuk ka të dhëna sa familje në NE kanë 1, 2, 3 apo më shumë fëmijë) sipas kërkesës së treguesit të përcaktuar në listën e treguesve të miratuar (VKM 276, date 12.4.2012). Nga numri i mësipërm i familjeve në NE rreth 1153 familje drejtohen nga kryefamiljare gra. Familjet në të cilat kontributi prindëror është vetëm nga nëna, përballen me probleme të tjera. Ndryshimet në strukturën e familjes kanë ndikim në mirëqenien e fëmijës. Fëmijët në familje një-prindërore kanë risk më të lartë për të pasur zhvillim psiko-social më të ulët krahasuar me fëmijët që jetojnë me të dy prindërit⁷.

Në nivel qarku për vitin në raportim , nga 13.923 fëmijë që ndjekin arsimin e detyruar, rreth 7819 prej tyre (mosha 6-15 vjeç) jetojnë në familje që trajtohen me NE.

⁶ Te dhëna të siguruar nga Observatori Kombëtar, Tiranë Mars 2012;

⁷ Matja e mirëqenies në Shqipëri duke përdorur vrojtimet MICS dhe ADHS, V. Kolpeja;

Ø Tregues të varfërisë monetare (varfëria absolute)

Në lidhje me këtë tregues, nuk ka të dhëna që lidhen me varfërinë absolute në nivel njësisht vendore. Kjo pasi nuk ka një metodologji zyrtare të aprovuar për matjen e treguesve që lidhen me këtë çështje⁸. Nga diskutimet me fokus grupet dhe nga monitorimi në terren nga ana e observatorit, mendohet që ka familje të cilat jetojnë në kushtet e varfërisë ekstreme, por nuk ka statistika apo vlerësime periodike për numrin apo përqindjen e kësaj kategorie ndaj totalit. Për shkak të zotërimit të një sipërfaqe toke, disa prej tyre nuk janë as në skemën e NE, pavarësisht faktit që sipërfaqja mund të jetë e pakët dhe aftësia prodhuese e tokës të jetë e ulët.

Gjithsesi nga të dhënat e marra në nivel qarku pranë DRSHS Korçë rezulton që për vitin 2012 rreth 9.50% e fëmijëve konsiderohen të varfër. Nga këto 2.26 % jetojnë në zonat urbane të qarkut, ndërsa 7.24 % jetojnë në zonat rurale⁹.

Ø Tregues të përkujdesjes social

Nga informacionet dhe të dhënat e marra nga DRSHS Korçë, rezulton që shërbimet e përkujdesjes sociale për fëmijët në nivel qarku janë por ka kategori që nuk përfshihen ,pra nuk përfitojnë nga këto shërbime siç janë fëmijët autist apo fëmijët me aftësi të kufizuara për të cilët nuk ka një qendër ditore përveç shkollës speciale në qytet.

Fëmijët me aftësi të kufizuara janë ndër kategoritë e fëmijëve të cilët kanë nevojë për përkujdesje të veçantë sociale. Bazuar në “DISPOZITA NORMATIVE” për “Për arsimin parauniversitar”, në KREU VIII “FËMIJA PARASHKOLLOR DHE NXËNËSI”, Neni 36 “Të drejtat”, pika 7 thuhet që: “Fëmijët me aftësi të kufizuara mendore apo fizike të rënda, në pamundësi të trajtohen në shkollat e veçanta, mund të trajtohen në institucione të tjera, sipas rastit”.

Nga informacionet e marra pranë DRSHS Korçë, rezulton që si qark janë 1265 fëmijë me aftësi të kufizuara. Sipas specialistit të zyrës së SHSSH¹⁰ grupmoshat janë 0-6 vjec 293 fëmijë, 6-15 vjec 682 fëmijë, 15-18 vjec 290 fëmijë. Nga kjo shifër 559 janë femra. Numri i fëmijëve me aftësi të kufizuara që ndjekin shkollën është 931. Gjithashtu në qarkun e Korçës janë të diagnostikuar 50 fëmijë autist me dokumenta ,këtu duhet të përmendet që ka shumë fëmijë të tjerë sidomos në komuna që kanë këtë problem dhe nuk janë drejtuar për tu diagnostikuar.

Nga numri i përgjithshëm i fëmijëve me aftësi të kufizuara për qarkun e Korçës rezulton kjo ndarje 233 fëmijë kanë aftësi të kufizuar që i takon shëndetit mendor, 250 fëmijë kanë aftësi të kufizuar –mendore, 189 aftësi e kufizuar fizike ,50 fëmijë Autist.

Për vitin 2012 bazuar në informacionin e mësipërm rezulton që, 80% e numrit të fëmijëve me aftësi të kufizuara e kanë të lindur paaftësinë.

Megjithëse në Korçë është një shoqatë MEDPAK për fëmijët me aftësi të kufizuara , nuk është bërë e mundur hapja e një qendre ditore dhe ofrimi i shërbimeve reale për këto fëmijë, numri i të cilëve vjen në rritje ,në qoftë se për vitin 2011 ky numër ishte 20 fëmijë ,të diagnostikuar për vitin 2012 janë 50.

Aktivitetet me këta fëmijë janë sporadike.

⁸ Profili i varfërisë së fëmijëve në Shqipëri, A. Ceni, UNICEF 2011

⁹ DRSHS Korçë, Statistika 2012, Prill 2013

¹⁰ Ligji Nr. 9355, datë 10.3.2005 “Për ndihmën dhe shërbimet shoqërore”. (Intervista u zhvillua me specialistin e SHSSH Landi Rrushi, muaji prill 2013)

Rast

S. është një djalë 13 vjeç. Prej 6 vitesh familja e ka diagnostikuar me autizëm. Në fillim familja ishte e shokuar me këtë fakt, megjithatë ato kanë bërë përpjekje maksimale për ta zgjidhur këtë problem të S. Prindërit duhet të punojnë për të siguruar të ardhura për ndjekjen e djalit të tyre tek specialistët gjë që është e pamundur pasi njëri nga prindërit duhet të shoqërojë fëmijën dhe nuk ndjek punën, nuk ka një qendër komunitare dhe mungon specialisti për trajtimin e këtyre rasteve.

Ato janë përpjekur të gjejnë struktura të specializuara për fëmijët autik me të cilat të bashkëpunojnë, por nuk kanë mundur. Për ta është shpesh e vështirë të bëjnë me të mirën për djalin e tyre e tyre, pasi nuk kanë informacionin dhe aftësitë e duhura ta menaxhojnë situatën në çdo rast.

Lidhur me fëmijët e akomoduar në qendrat rezidenciale, për vitin 2012 rezultojnë të sistemuar në Shtëpinë e fëmijës 15 fëmijë¹¹. Tek Qendra rezidenciale e vajzave (në rrezik trafikimi dhe të dhunuara), hapur nga fondacioni Kenedi rezultojnë 7 vajza. Qendra ditore komunitare për fëmijët në nevojë (hapur kjo nga Fondacioni Emanuel dhe Bashkia Korçë) trajton 60 fëmijë nga komuniteti rrom dhe egjiptian. Qendra ditore për fëmijët në situatë rruge (hapur nga Fondacioni Kenedi) për këtë periudhë ka trajtuar 18 fëmijë. Qendra ditore komunitare në Pogradec (Amaro Tan) ka trajtuar 146 fëmijë rrom dhe egjiptian.

Ø Tregues të shëndetit

Nga takimet me drejtues lokalë dhe fokus grupet si dhe bazuar në treguesit statistikore rezultojnë që ka një mbulim të mirë me struktura dhe personel të shërbimit shëndetësor në Korçë. Në nivel qarku janë 250 konsultore¹² të nënës dhe fëmijës të cilat ofrojnë shërbime në gjithë komunitetin e qarkut.

Nga vëzhgimet në terren si dhe nga informacionet e marra në takime me fokus grupet rezultojnë që personeli shëndetësor është fleksibël në ofrimin e shërbimeve, duke alternuar shërbimet pranë strukturave shëndetësore me shërbimet pranë familjes sipas mundësive të pacienteve. Gjithashtu bëhet një punë shumë e mirë lidhur me vaksinimin. Për vitin 2012, nga të dhënat e marra në DSHP, rezultojnë që vaksinimet sipas parashikimeve në ligj kryhen në masën mbi 99 %. Kjo gjë është bërë praktike e konsoliduar tashmë.

Megjithatë raporti mjek/banor mbetet larg standartit të përcaktuar.

Nga ana tjetër një pjesë e banorëve të qarkut (sidomos nga komunat periferike) marrin shërbime në Tiranë apo rajone të tjera të vendit për shkak të lehtësirave në lëvizje. Ky është një tjetër aspekt që ndikon në të dhënat mbi shëndetin.

Gjithsesi janë disa grupe të dhënash për të cilat informacioni zyrtar mungon pothuaj plotësisht. Një grup i tillë janë personat me HIV/AIDS. Zyrtarisht ky numër nuk është i evidentuar. Kjo pasi nuk ka pasur persona të cilët të kenë kërkuar ndihmë për këtë problem pranë strukturave. Zakonisht këto persona kërkojnë trajtim pranë strukturave të specializuara në Tiranë. Një gjë e tillë e bën të vështirë marrjen e informacioneve edhe për strukturat shëndetësore në nivel qarku, pasi strukturat që i asistojnë janë të detyruara të ruajnë anonimatën e personave të prekur me HIV/AIDS, për rrjedhojë nuk japin informacion zyrtar për këtë çështje.

¹¹ DRSKS Korçë, Statistika 2012, Maj 2013

¹² DRSKS Korçë, Statistika 2012, Maj 2013

Tregues të dhunës në familje, trafikimit, gjakmarrjes dhe mbrojtjes

Duhet thënë se dhuna në familje është një fenomen që ndeshet jo rrallë në Korçë. Pjesë e kësaj situatë janë dhe fëmijët. Megjithatë në nivel komuniteti dhe familje dhuna ndaj fëmijëve unifikohet vetëm me dhunën fizike ndaj tyre, ndërsa format e tjera nuk konsiderohen e pranishme dhe nuk njihen si problem¹³. Por deri tani nuk ka të dhëna statistikore lidhur me shkallën e përdorimit të formave të ndryshme të dhunës në familje dhe komunitet dhe që atakon fëmijët.

Përveç dhunës në Korçë ndeshet si fenomen edhe trafikimi i fëmijëve (por kjo ka marrë një formë tjetër, pra është bërë më e kamufluar. Për vitin 2012 ka pasur 5 raste të trafikimit, 2 kanë qenë fëmijë dhe 3 raste mbi 18 vjeç (kjo sipas specialistes të SHSSH Korçë).

Lidhur me mbrojtjen e fëmijëve gjatë vitit 2012 janë shënuar aktivitete pozitive dhe janë menaxhuar 20 raste, kjo vlen për Bashkinë Korçë. NJMF në Korçë ka qenë aktive dhe bashkëpunuese në lidhje me mbrojtjen e fëmijëve. Disa aktivitete të suksesshme përmenden si: Kampet verore gjithëpërfshirëse, ku fëmijët në nevojë dhe fëmijët me aftësi të kufizuara e kanë përfituar falas. Edhe NJMF në Pogradec ka qenë aktive në shumë aktivitete për fëmijët. Lë shumë për të dëshiruar puna në komuna pasi roli i NJMF-ve u është ngarkuar administratorëve shoqërorë të cilët nuk janë trajnuar për mbrojtjen e fëmijëve.

Gjatë vitit 2012 nga NJMF Korçë janë mbështetur këto raste si më poshtë :

Tabela 1: Rastet e mbështetura dhe raportuara nga NJMF Korçë, viti 2012
Burimi: NJMF Korçë, 2012

Nr.	Rastet	Nurmi i rasteve
1.	Dhunë ndaj gruas në familje me fëmijë prezent	10
2.	Fëmijë të dhunuar fizikisht	4
3.	Fëmijë të cilët kanë braktisur shkollën	94 (Bashkia Korçë)
4.	Fëmijë në konflikt me ligjin	1

Për secilin nga rastet e Tabelës 1 jo vetëm është dhënë asistencë e nevojshme, por janë hapur dosje të posaçme dhe secili rast është ndjekur në vazhdimësi nga punonjësja e NJMF. Të gjitha rastet e paraqitura me sipër janë shqyrtuar nga grupi multidisiplinar dhe është punuar në partneritet me aktorëve lokal dhe rajonal¹⁴. Kjo zyrë sipas nevojave ka përfaqësuar të miturin në konflikt me ligjin në Gjykatë dhe ka ndjekur rastin deri në përfundimin me sukses të tij.

Ø Tregues të drejtësisë për të miturit

Treguesit e drejtësisë për fëmijë ashtu si dhe në disa grupe të tjera treguesish janë me informacione të limituara dhe të rezervuara. Gjithashtu nuk ka ndarje informacioni mes strukturave të policisë ndërmjet rretheve në qark. Pavarësisht se përfaqësues të strukturave policore dhe gjyqësore janë pjesë e aktiviteteve rajonale që synojnë mbrojtjen më të mirë të fëmijëve, informacionet që ato disponojnë për fëmijët konsiderohen si kategori që nuk mund të bëhet publike.

Është kjo arsyeja pse në këtë raport ato nuk janë të përfshira. Gjithsesi sigurimi i statistikave edhe në këta tregues është ndër synimet e punës së Observatorit në vazhdim sidomos me zyrën e Shërbimit të provës për të parë sesi trajtohen të miturit në konflikt me ligjin.

¹³ Observatori Korçë, Raportet vjetore 2008, 2009 dhe 2010.

¹⁴ NJMF Korçë, Raporti vjetor 2012

Ø Tregues të punësimit të fëmijëve

Punësimi është një çështje për diskutim në qarkun e Korçës. Numri i konsiderueshëm i familjeve nga komunitetet e marginalizuara (rom dhe egjiptian), niveli i ulët ekonomik, arsimor i këtyre familjeve dhe emigrimi i prindërve në mjaft raste kërkojnë angazhim të madh nga ana e fëmijëve. Megjithatë në nivel rajonal vlera e shkallës së punësimit të fëmijëve në numër është “0”, kjo nuk është e vërteta, pasi po të shikosh jo vetëm në periferi por edhe qendër, të zë syri fëmijë të cilët mbledhin skrap, fëmijë që kërkojnë nëpër kazanë, fëmijë që punojnë në lavazhe, fëmijë të cilët shkojnë me prindërit në Lazarat për të mbledhur lëndën narkotike (hashash). Kjo vihet re në qytet, ndërsa komunat kanë si fenomen punën në bujqësi dhe blegtori për fëmijët.

Rast

Fdhe S janë 2 motra nga qyteti i Korçës. F është në klasën e gjashtë dhe S është në klasë të katërt, Vajzat nuk shkojnë rregullisht në shkollë. Babai i tyre është i alkoolizuar ndërsa nëna është shtëpiake. Të ardhurat e tyre janë vetëm Ndihma ekonomike dhe lypja e vajzave me nënën.

Ato kanë dëshirë të shkojnë në shkollë por nuk kanë mundësi për shkak të gjendjes ekonomike. Ato janë të detyruara nga kushtet që të lypin pranë varrezave të qytetit cdo të shtune dhe të Djelë por edhe ditët e javës pasi ka varrime (shprehen ato).

Nëna e tyre dëshiron t’ju krijojë kushte normale vajzave, por e ka të vështirë e vetme.

Përveç, lypjes vajzat u shprehën që dalin mbledhin edhe nëpër kazanët e qytetit. Fjala argëtim për to nuk njihet, por vetëm mezi presin të vijë kampi veror i organizuar nga Bashkia që të kenë mundësi të shoqërizohen dhe argëtohen.

Fëmijët gjithashtu bëjnë punë në shërbim të familjes, kryesisht kullotjen e bagëtive, punojnë në punët e bujqësisë sipas nevojave. Megjithatë nga kjo kategori punësh nuk ka një ndarje të qartë se cilat janë punë me risk dhe cilat jo.

Shqetësues është fakti që në qytetin e Korçës ka shumë fëmijë që lypin në rrugë, ndonjëherë vetëm, ndonjëherë me nënën. Ky numër rritet gjatë periudhës së verës.

Përgjatë rrugës nacionale Korçë – Pogradec, gjatë verës dhe vjeshtës mjaft fëmijë angazhohen në shitjen e produkteve të ndryshme për pasagjerët e automjeteve të linjës së mësipërme. Gjatë punës, fëmijët janë gjatë gjithë kohës të ekspozuar ndaj aksidenteve, pasi aktiviteti i tyre ushtrohet në rrugë nacionale me një intensitet të lartë të lëvizjes së automjeteve të gjitha llojeve.

Ø Tregues të arsimimit të fëmijëve

Treguesit e arsimit për fëmijët, janë treguesit me të plotë për nga informacioni i prodhuar sipas listës së treguesve të miratuar për fëmijë, ligji 10347, VKM 267, datë 12.04.2012. Megjithatë vihet re e njëjta vështirësi si dhe në fushat e tjera që lidhen me statistikat në nivel vendor, strukturat e arsimit në rrethe jo detyrimisht sjellin informacione pranë DAR Korçë.

Në nivel qarku për vitin 2012, fëmijët në sistemin parashkollor rezultojnë në shifrën 6920, sipas të dhënave të marra në DAR Korçë, numri total i nxënësve që kanë përfunduar arsimin e

detyruar ka qenë 24.153 ¹⁵ nxënës, nga të cilët 11,545 janë vajza dhe 12,608 janë djem. Ndërsa në arsimin e mesëm numërohen 10489 nxënës, nga kjo shifër 6115 janë femra dhe 4374 djem.

Numri i nxënësve në klasa në ciklin e ulët të arsimit të detyruar sipas të dhënave të përlogaritura nga punonjësit e statistikave pranë DAR , është mesatarisht 18.6 nxënës në klasë. Në llogaritjet për këtë tregues është marrë parasysh edhe fakti që një numër nxënësish mësojnë në klasa të kombinuara (klasa në të cilat nxënësit sipas moshës u përkasin klasave shkollore të ndryshme, por që mësojnë në të njëjtën klasë fizike dhe mësimi zhvillohet nga i njëjti mësues gjatë të njëjtit orar të ditës), duke e parë këtë si një mundësi reale për të krijuar mundësi për çdo nxënës të ndjekë arsimin sipas rrethanave dhe vendndodhjes.

Klasat e kombinuara ndeshen në disa njësi vendore në qark, për shkak të uljes së numrit të banoreve si rezultat i lëvizjes demografike të popullsisë të ndodhur gjatë viteve të mëparshme. Të mësuarit në këto klasa dekurajon prindërit dhe nxënësit për të shkuar në shkollë¹⁶. Klasat e kombinuara janë më të pranishme në komunat periferike të qarkut si Lekas, Moglicë, Gorë, Proptisht, Velçan.

Përveç numrit të nxënësve, një tjetër tregues me ndikim në cilësinë e të nxënësve në shkolle është edhe ngarkesa e mësuesve. Sipas të dhënave në nivel qarku numri i nxënësve për çdo mësues në ciklin e ulët sipas rretheve jepet në tabelën e mëposhtme.

Tabele 2: Numri mesatar i nxënësve për mësues ne CU , Korçë 2012

Burimi : DAR Korçë

Nr	Rrethi	Nx/mësues
1-	Korçë	19.6
2-	Pogradec	17.9
3-	Kolonjë	16.3

Sipas tabelës 2 duket që në qarkun e Korçës në përgjithësi ka një ngarkese jo të lartë të mësuesve në CU, duke ndikuar pozitivisht në menaxhimin e klasës dhe organizimin cilësor të mësimin. Numri më i madh është në qytet ,pra një mësues ka mesatarisht 20-25 fëmijë, ndërsa në komuna ky numër bie në shifrat 15-20 fëmijë /mësues.

Gjithsesi ka diferenca të mëdha mes zonave urbane dhe atyre rurale në secilin rreth.

Në ciklin e lartë(arsimi i detyruar) ngarkesa e mësuesve është 15-20 nxënës për komunat ndërsa për qytetin ky numër shkon 25-30 nxënës/mësues.

Kjo diferencë vjen nga fakti që CU është me një shpërndarje më të gjerë dhe më afër komuniteteve, ndërsa shkollat e ciklit të lartë janë më të grupuara dhe me numër më të madh nxënësish.

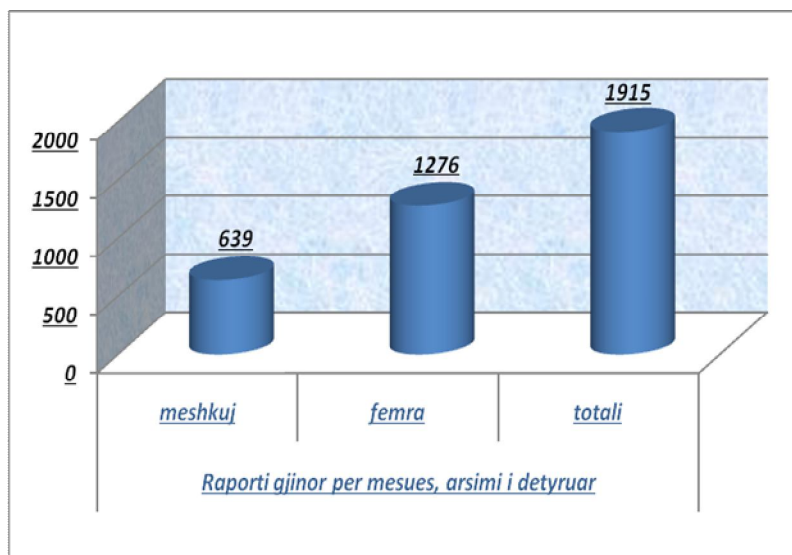
Në qarkun e Korçës janë të angazhuar një numër i konsiderueshëm mësuesish. Në ciklin e detyruar japin mësim 1915 mësues nga të cilët 1276 janë femra, ndërsa në ciklin e mesëm janë 619 mësues gjithsej nga të cilët 402 janë femra.

Grafik 2. Raporti mesuese/mësues ne CU Korçë 2012

Burimi DAR Korçë

¹⁵ DAR Korçë, Statistika 2012, Dhjetor 2013

¹⁶ Profili i varfërisë së fëmijëve në Shqipëri, A. Ceni, UNICEF 2011

Siç është përmendur, Korça ka një shtrirje të mirë të strukturave të sistemit arsimor. Gjithashtu përqindja e lartë që zë grupmosha “fëmijë” ka diktuar gjetjen e mundësive për të rritur aksesin e të gjithë fëmijëve në arsimim. Përgjithësisht vihet re edhe rritja e vëmendjes së prindërve për të investuar në një shkollim sa me cilësor të fëmijëve. Vlerësimet pozitive për mësuesit në disa raste janë të dukshme.

Burimi: DAR Korçë 2013

Kjo është edhe arsyeja pse ka frekuentim të nxënësve nga fshatrat jo në shkollat në komunat e tyre por në bashki/qytet.

Megjithëse janë bërë përpjekje të vazhdueshme që çdo fëmijë të ndjekë shkollën, përsëri braktisja ekziston si problem. Si qark 132 nxënës kanë braktisur shkollën në arsimin e detyruar gjatë vitit 2012 . Por këtu vlen të përmendet që nga kjo shifër 130 fëmijë i përkasin rrethit të Korçës dhe 2 Pogradeci. Por po të analizojmë më tej, 94 fëmijë që kanë braktisur shkollën janë të Bashkisë Korçë. Kjo shifër rezulton e lartë për Bashkinë Korçë pasi sic e përmendëm edhe më lart ,ka një numër të konsiderueshëm fëmijësh nga komuniteti rom dhe egjiptian dhe duke u nisur nga problematika që ata kanë reflekton në ndjekjen e procesit mësimor.

Për grupmoshën 0-3 vjeç në qarkun e Korçës funksionojnë 4 çerdhe shtetërore . Çerdhet janë në qytete në secilin rreth dhe kanë akses në to 165 fëmijë 0-3 vjeç¹⁷. Por nga puna në terren, për Bashkinë e Korçës rezulton se është e pamjaftueshme vetëm një çerdhe.

¹⁷ DAR Statistika 2012, Korçë 2013

IV - Prezantimi I gjetjeve kryesore

- Një pjese e të dhënave nuk është e mundur të prodhohen në nivel lokal. Ky problem fillon që nga evidentimi i numrit të fëmijëve në nivel njësie vendore. Mungesa e këtij informacioni në këtë nivel, e bën të vështirë nxjerrjen e numrit total të fëmijëve në nivel qarku. Një gjë e tillë vështirëson gjithë punën e mëtejshme në monitorimin e respektimit të të drejtave të fëmijëve pasi nuk mund të matet niveli i aksesit.
- Edhe për të dhënat për të cilat ka informacione, të marrë nga struktura të ndryshme ato paraqitet në vlera jo të njëjta. Megjithëse nga DPGJC ne si observator marrim informacion mbi numrin e personave në regjistrat e gjendjes civile, ky numër *nuk* është i njëjtë me numrin e personave që banojnë vërtetë në zonat përkatëse për të cilët duhet të planifikohen shërbime dhe të matet aksesit i komuniteteve ndaj këtyre shërbimeve.
- Varfëria absolute është një problem që ndeshet në qarkun e Korçës, kjo e pranishme tek familjet që i përkasin komunitetetve të marginalizuara. Përrjashtimi social sidomos për fëmijët e këtyre familjeve bën që atyre t'ju privohen të drejtat. Megjithatë nuk ka informacione numerike bazë mbi të cilët përcaktohet numri i këtyre familjeve dhe fëmijëve.
- Përveç politikave të mbështetjes në aspektin financiar, në qarkun e Korçës nuk ka mbështetje tjetër konkrete me shërbime për fëmijët me nevoja të veçanta.
- Punësimi i fëmijëve ndeshet në qarkun e Korçës (qytet, komuna) dhe në disa raste ato janë të ekspozuar ndaj një shkalle të larte rreziku. Niveli i ulët ekonomik në zonë dhe të ardhurat e pakta që sigurohen nga punësimi, bëjnë që fëmijët të llogariten si forca potenciale pune brenda familjes, megjithëse për shkak të moshës ato nuk janë të tillë.
- Roli i prinderve në bashkëpunimin me shkollën nuk është ne përputhje me detyrimet e ndersjellta të parashikuara në "DISPOZITA NORMATIVE" për "Për arsimin parauniversitar", në KREU X "PRINDERIT", neni 47 "Te drejtat, detyrimet", pikat **d** dhe **e** në të cilat thuhet që:
 - d) të respektojnë të drejtat e fëmijëve dhe të ndihmojnë në edukimin e tyre;
 - e) të vendosin kontakte të rregullta me mësuesit e fëmijëve të tyre;
- Fëmijët që jetojnë në familje që mbështeten me ndihme ekonomike dhe që drejtohen nga kryefamiljare gra jetojnë në një shkallë të konsiderueshme përjashtimi social, për shkak të mundësive të kufizuara financiare brenda familjeve të tyre.
- Sidomos në shkollat e mesme vihet re jo vetëm pirja e duhanit, por dhe përdorimi i substancave të ndaluara të kategorisë së drogave të ndryshme.

V - Rekomandime

- Marrëveshjet e nënshkruara mes ministrive në nivel qendror duhet të përcillen edhe në nivel rajonal dhe lokal, duke bërë të mundur detyrimin e shkëmbimit të informacioneve dhe ndarjen e të dhënave duke filluar nga niveli i njësisë vendore.
- Nxitja e politikave të punësimit në nivel vendor është i domosdoshëm për rritjen e mundësive për respektimin e të drejtave të fëmijëve nga familja dhe komuniteti. Gjithashtu një gjë e tillë redukton përjashtimin social dhe pabarazinë mes fëmijëve.
- Hapja e një qendre ditore për fëmijët me nevoja të veçanta. Prania e specialistit në klasa ku ka fëmijë me nevoja të veçanta. Plani mësimor të përshtatet aftësive të fëmijëve. Gjithpërfshirje më e madhe e fëmijëve me nevoja të veçanta në klasa normale.

- Ngritje kapacitetesh për të gjitha NJMF-të në njësitë vendore. Rritje bashkëpunimi institucional midis NJMF-ve dhe NJDF me aktorët lokalë publikë dhe jo publikë..
- Duhet ndërhyrje urgjente nga njësitë vendore dhe strukturat e tjera lokale rajonale për të mos lejuar fëmijët të punojnë në proces pune me rrezik shumë të lartë, punë në të cilat sipas të dhënave nga vitet e kaluara ka pasur raste të humbjes së jetës së personave edhe të rritur.
- Gjetja e mënyrave dhe mekanizmave që sigurojnë partneritetin real dhe funksional të prindërve dhe shkollës me synim mbarëvajtjen sa më të mirë të fëmijëve në procesin mësimor dhe në gjithë edukimin e tyre.
- Identifikim i saktë i problemeve të fëmijëve në NE dhe që kanë kujdesje prindërore nga nënat dhe programe përfshirje për këtë kategori fëmijësh. Kjo pasi për shkak të mentalitetit nënat nuk mund të luajnë njëkohësisht edhe rolin e babait, pavarësisht dëshirave të tyre.
- Më shumë vëmendje ndaj përdorimit të drogës nga nxënësit e shkollave sidomos atyre të mesme. Të konsiderohet si tabu dhe të mos flitet për të, nuk do të thotë që këto probleme nuk ekzistojnë por duhet më sensibilizim ndaj fenomenit.

Bibliografia

- Ligji 10347, date 4.11.2011 “ Për mbrojtjen e të drejtave të fëmijës”
- VKM 265, date 12.4.2012 “Për krijimin dhe funksionimin e mekanizmit të bashkërendimit të punës ndërmjet autoriteteve shtetërore, përgjegjëse për referimin e rasteve të fëmijëve në rrezik, si dhe mënyrën e procedimit të tij”.
- VKM 266, date 12.4.2012 “Për bashkërendimin e veprimtarisë së mekanizmave në nivel qendror dhe vendor për çështje që lidhen me mbrojtjen e të drejtave të fëmijës”
- Treguesit e rinj sipas listës së miratuar me VKM 267, datë 12.04.2012
- Ligjin ", nr. 7952, datë 21.06.1995, "Për Sistemin Arsimor Parauniversitar” ndryshuar me Ligjin nr. 8381, datë 30.07.1998 “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr.7952 “Për sistemin Arsimor Parauniversitar”.
- Ligji Nr. 9355, datë 10.3.2005 “Për ndihmën dhe shërbimet shoqërore”.
- Profili i varfërisë së fëmijëve në Shqipëri, A. Ceni, UNICEF 2011
- Raportet vjetore të përgatitura nga Observatori Korçë për vitet 2008,2009,2010
- Raportet kombëtare 2008, 2009 dhe 2010, të përgatitur nga Observatori Tiranë
- Të dhëna statistikore mbi popullsinë, të dërguara nga Zyra e Observatorit Tiranë
- NJMF Korçë, Raporti vjetor 2012.
- World Vision studim “ Raport vlerësimi për situatën e fëmijëve me aftësi ndryshe” Korçë- Dhjetor 2012
- Matja e mirëqenies në Shqipëri duke përdorur vrojtimet MICS dhe ADHS, V. Kolpeja

ANEKS : Pyetësi drejtuar specialiste të institucioneve ne nivel vendor në Qarkun Korçë, Korrik 2013

1. Si ka ndikuar dhe a funksionon miratimi i ligjit 10 347 date 14.11.2010?
2. A janë ndërmarrë nisma apo projekte nga institucioni që ju përfaqësoni për Mbrojtjen Drejtave të Fëmijëve?
3. A jeni vene në dijeni për miratimin e VKM për mbledhjen dhe monitorimin e treguesve te rinj për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijëve?
4. Si është realizuar procesi i mbledhjes së treguesve të rinj nga institucioni juaj?
5. Sa bashkëpunues janë institucionet ne shkëmbimin e treguesve për të Drejtat Fëmijëve drejt OJF-ve?
6. Si është braktisja e shkollës në qytetin tuaj apo komunat përreth?
7. A ka raste të fëmijëve të paregjistruar dhe në menaxhimin e rasteve a është dhënë ndihma e institucioneve përkatëse?
8. Në qytetin tuaj a ka nevojë për qendra sociale apo rezidenciale dhe për cilin target-grup?
9. Sa është Shkalla e Imunizimit dhe e vaksinimit të Fëmijëve ?
10. Si paraqitet situata e punësimit të fëmijëve në qytetin tuaj?
11. Si e vlerësoni te drejtën e fëmijëve për arsim ne njësinë tuaj vendore?
12. Cilat janë problemet kryesore?
13. Cilësia e personelit shëndetësor dhe e shërbimeve shëndetsore.
14. A dini raste të pamundësisë se familjeve për te ndjekur problemet shëndetësore të fëmijëve te tyre jashtë zonës?
15. Si e vlerësoni situatën ekonomike të familjeve të njësisë suaj?
16. Cilat janë problematikat në fushën e realizmit të të Drejtave tuaja?